

Competentieprofiel voor (bio)medisch informatiespecialisten

28-5-2024

Werkgroep leden:

Arjan Malekzadeh

Chantal den Haan

Erica Wilthagen

Hans Ket

Ingrid ter Hoeven

Marc van Kuik

Stevie van der Mierden

Inhoudsopgave

Aanleiding en doel project	3
Definitie competentie	3
Methodologie	4
<i>Vacatureanalyse</i>	4
<i>Literatuuronderzoek</i>	4
<i>Enquête voor validatie</i>	5
Resultaten: de competenties	5
<i>Hoe de competenties te gebruiken</i>	5
<i>Domein 1: Organisatie van de gezondheidszorg</i>	5
<i>Domein 2: Informatie- en literaturodiensten</i>	6
<i>Domein 3: Beheer van informatiebronnen</i>	6
<i>Domein 4: Informatiesystemen, –technologie en applicaties</i>	7
<i>Domein 5: Didactiek en onderwijs van informatievaardigheden</i>	7
<i>Domein 6: Onderzoeksmethodologie</i>	7
<i>Domein 7: Research Data Management (RDM)</i>	8
<i>Domein 8: Leiderschap en management</i>	8
<i>Domein 9: Professionaliteit</i>	9
Hoe nu verder?	9
Buitenlandse competentieprofielen	9

Aanleiding en doel project

De afdeling Biomedische Informatie (BMI) van de KNVI heeft in 2022 een werkgroep benoemd met als doel een overzicht van de benodigde competenties voor een (bio)medisch informatiespecialist binnen Nederland op te stellen. De BMI wil aan de hand van dit overzicht van competenties, oftewel het competentieprofiel, het bestaande cursusaanbod waar nodig herzien zodat deze aansluit bij de kennis en vaardigheden die Nederlandse (bio)medisch informatiespecialisten nodig hebben om hun functies te kunnen uitvoeren.

Om als (bio)medisch informatiespecialist in de gezondheidszorg in Nederland te werken, is er geen specifieke opleiding beschikbaar. Voor mensen van buiten ons vak is het dan ook niet altijd duidelijk welke vaardigheden je voor deze functie moet hebben. Dat zijn bijvoorbeeld nieuwe mensen die ons vak binnenkomen en geen bibliotheekachtergrond hebben, de bibliotheekopleiding bestaat immers niet meer. Het competentieprofiel zal direct inzicht geven in de competenties die je nodig hebt om als (bio)medisch informatiespecialist in Nederland te werken.

Om met plezier aan het werk te zijn en te blijven, is het belangrijk dat je jezelf kunt blijven ontwikkelen. De IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices¹ geven aan dat *'The individual library and information professional is primarily responsible for pursuing ongoing learning that constantly improves knowledge and skills'*. Als individuele informatiespecialist kun je jouw eigen competenties naast het competentieprofiel houden om te zien waar jij je nog zou kunnen en willen ontwikkelen.

Dezelfde IFLA richtlijnen geven ook aan dat werkgevers een verantwoordelijkheid hebben om steun voor professionele ontwikkeling ter beschikking te stellen. Het competentieprofiel kan helpen bij het verantwoorden aan leidinggevenden waarom een congres of cursus gevolgd moet worden. Daarnaast kan het competentieprofiel ook helpen bij personeelsplanning. Aan de hand van het competentieprofiel kan inzichtelijk gemaakt worden welke kennis, vaardigheden en eigenschappen in een team nodig zijn en waar bij werving van nieuwe collega's op ingezet kan worden.

Definitie competentie

Een competentie is een combinatie van kennis, vaardigheden en eigenschappen die je nodig hebt om een functie efficiënt te kunnen uitvoeren.

¹ Varlejs, J., Lewis, V., Schnuer, S., & Jara de Sumar, J. (2016). IFLA guidelines for continuing professional development: Principles and best practices.

Methodologie

Vacatureanalyse

Om inzicht te krijgen in de competentievereisten die vermeld worden in vacatures, hebben we handmatig gezocht op verschillende vacaturesites, waaronder Nationale Vacaturebank, Indeed, STZ, GGZ en UMC-websites. Daarnaast zijn ook vacatures opgenomen die gepost zijn via de BioMedBib-mailinglijst.

In totaal zijn er 30 verschillende vacatures gevonden, daterend van 2018 tot en met september 2022. De inhoudsteksten van de vacatures zijn samengevoegd en met behulp van Voyant-tools is een woordentelling en correlatieanalyse uitgevoerd. Zo konden we kwantificeren welke woorden en frases het vaakst voorkwamen.

Literatuuronderzoek

Voor het competentieprofiel is er gebruik gemaakt van al bestaande competentieprofielen en van competenties beschreven in literatuur.

Al bekende relevante competentieprofielen van zusterorganisaties in het buitenland waren die van ALA, MLA, ALIA.

Daarnaast is er in Medline via Ovid, Scopus en LISTA via Ebsco gezocht naar literatuur waarin competenties relevant voor de Nederlandse (bio)medisch informatiespecialist worden benoemd. De volledige queries zijn te vinden op OSF.io (doi.org/10.17605/OSF.IO/XMVPN) maar schematisch zijn ze als volgt:

(medical librarian OR information specialist OR medical library journals) AND (competence OR skill).

De search voor LISTA is uitgevoerd op 02-11-2022, de searches voor Medline en Scopus op 03-11-2022. De referenties zijn in EndNote ontdebeld volgens de stappen beschreven door Bramer *et al*². Uit de searches kwamen 4107 referenties waar er na ontdebelen 3212 van over bleven.

Deze referenties zijn geüpload naar Rayyan en daar gescreend door de werkgroep. Artikelen werden geïnccludeerd als ze een competentie, competentieframework of vaardigheden beschreven voor informatiespecialisten in een medische-, biomedische- of gezondheidszorgcontext. 409 artikelen gingen door naar de full text screening, waarvan uiteindelijk 50 artikelen gebruikt zijn voor data-extractie.

Met de geïnccludeerde artikelen werd ook forwards en backwards gesnowballed met behulp van citation chaser³.

Naast de search en het snowballen is er handmatig gezocht in de tijdschriften van EAHIL, MLA, ALIA en HLA, omdat deze niet geïndexeerd zijn in de gezochte databases.

² Bramer, Wichor M., et al. (2016). De-duplication of database search results for systematic reviews in EndNote. *Journal of the Medical Library Association: JMLA* 104(3), 240

³ Haddaway, N. R., Grainger, M. J., Gray, C. T. (2021). citationchaser: An R package and Shiny app for forward and backward citations chasing in academic searching. <https://estech.shinyapps.io/citationchaser/>

Enquête voor validatie

Aan de hand van de vacatureanalyse en competenties uit internationale publicaties is een eerste versie van het competentieprofiel opgesteld. Deze is vervolgens verwerkt in een enquête. Hiermee wilden we onderzoeken welke competenties de Nederlandse informatiespecialisten belangrijk vinden en in welke mate. We hebben hiervoor een 10 puntenschaal gekozen om meer nuance in de keuzes mogelijk te maken. Daarnaast was er gelegenheid om via open antwoorden feedback te geven op de inhoud van het competentieprofiel.

Met een gemiddelde leeftijd van 51 jaar, hebben 84 informatiespecialisten uit diverse instituten gereageerd. Op basis van de competentiescores en feedback is het competentieprofiel aangepast.

Resultaten: de competenties

Hoe de competenties te gebruiken

De negen domeinen beschrijven de kennis en vaardigheden die (bio)medisch informatiespecialisten nodig hebben om hun werk te kunnen uitvoeren. Ieder domein geeft een overzicht van kennis en vaardigheden die dat gebied omvatten.

Niet iedere (bio)medisch informatiespecialist zal in zijn of haar functie alles doen wat in een domein omschreven wordt. Ook wordt niet verwacht dat iedereen even vaardig zal zijn in alle domeinen, maar in ieder geval wel basiskennis hiervan zal hebben.

Hoewel eigenschappen zoals een proactieve houding, integriteit en kunnen netwerken onmisbaar zijn, zijn deze zeer algemeen en voor vrijwel elke functie relevant. Daarom ziet de werkgroep geen noodzaak om deze basisprincipes in het competentieprofiel te benoemen.

Domein 1: Organisatie van de gezondheidszorg

- Heeft kennis van vaktaal gerelateerd aan de gezondheidszorgomgeving zowel in het Engels als in het Nederlands
- Heeft kennis van organisaties in het algemeen en de eigen organisatie in het bijzonder
- Heeft kennis van de gezondheidszorgomgeving en wetenschap, alsmede het beleid, de wet- en regelgeving, de problemen en de trends die spelen
- Heeft kennis van (vervolg)opleidingen voor zorgprofessionals

Domein 2: Informatie- en literaturodiensten

- Heeft kennis van, en de vaardigheden om, het proces van klantgeoriënteerde en -vriendelijke bibliotheekdiensten te organiseren
- Is een expert in zoeken en literatuuronderzoek algemeen en specifiek in verschillende literatuurdatabases
- Kan de informatie- en kennisbehoeften van de klant analyseren en de klant proactief attenderen
- Heeft kennis van en participeert in systematische reviews en andere soorten literatuur reviews, en heeft kennis en vaardigheden die bij bepaalde stappen in het review proces nodig zijn om onderzoekers te ondersteunen
- Ondersteunt referentie-, onderzoeks- en publicatiemanagement voor relevante groepen
- Heeft kennis van auteursrechten, licenties en intellectueel eigendom
- Heeft kennis van bibliometrie
- Communiceert over de onderzoeksresultaten en -publicaties van de organisatie

Domein 3: Beheer van informatiebronnen

- Heeft kennis van de eigen collectie, analyseert/evalueert, en ontwikkelt deze
- Heeft kennis van relevante bronnen en systemen en beheert licenties (zoals bibliotheekcatalogus)
- Beheert (in een breed scala aan formaten) bronnen en maakt deze toegankelijk
- Loopt vooruit op de informatiebehoeften van medewerkers en studenten
- Ontsluit de eigen collectie door middel van catalogiseren en indexeren
- Is bekend met de vereiste literatuur vanuit opleidingen
- Communiceert en onderhandelt met uitgevers en andere aanbieders van informatiebronnen en tijdschriftagenten
- Beheert een repository met publicaties van de eigen organisatie

Domein 4: Informatiesystemen, –technologie en applicaties

- Blijft op de hoogte van de ontwikkelingen op het gebied van informatiesystemen, -technologie en applicaties
- Heeft kennis van institutionele IP ranges, link resolvers, OpenURL en authenticatiemethoden voor toegang tot de literatuur
- Blijft op de hoogte omtrent de AI-ontwikkelingen en heeft de kennis om eindgebruikers te adviseren daarover
- Onderhoudt de inter- en intranetpagina's van de bibliotheek en begrijpt en gebruikt de daarvoor benodigde systemen
- Heeft de kennis en vaardigheden voor het gebruik en onderhoud van catalogussystemen
- Beschikt over kennis en vaardigheden van research software, bijvoorbeeld reference screening software

Domein 5: Didactiek en onderwijs van informatievaardigheden

- Weet hoe de klant te onderwijzen en te instrueren, afgestemd op de doelgroep
- Kan lessen en sessies ontwikkelen en plannen
- Kan trainingsbehoeften bepalen
- Heeft kennis van leerstijlen en lesmethodes
- Kan effectiviteit van onderwijs beoordelen en de leerresultaten beoordelen

Domein 6: Onderzoeksmethodologie

- Is zich bewust van en bekend met evidence-based medicine en evidence-based practice
- Is in staat om beantwoordbare onderzoeksvragen te formuleren
- Heeft kennis van onderzoeksintegriteit en open science, waaronder open access
- Kan wetenschappelijke literatuur begrijpen en beoordelen
- Heeft kennis van wetenschappelijke communicatie, waaronder het proces van publiceren
- Heeft kennis van en begrijpt wetenschappelijke onderzoeksmethoden, zowel kwantitatief als kwalitatief
- Voert zelf onderzoek uit voor kwaliteitsverbetering en innovatie van de eigen dienstverlening

Domein 7: Research Data Management (RDM)

- Heeft kennis van de FAIR (Vindbaar, Raadpleegbaar, Interoperabel, Herbruikbaar) principes
- Heeft kennis van data- en metadata-standaarden
- Biedt ondersteuning voor het gebruik van (institutionele) data repositories
- Heeft kennis van hoe data gedeeld en hergebruikt kan worden, en kan assisteren bij de uitvoering daarvan
- Heeft kennis van en ondersteunt bij de uitvoering van datamanagementplannen en datamanagementprocessen
- Heeft kennis en vaardigheden voor het bewaren en beheer van researchdata en voor het toezicht op bewaring en toegang tot de data.
- Biedt ondersteuning of doet actief mee in het bepalen en uitvoeren van beleid rondom RDM

Domein 8: Leiderschap en management

- Identificeert trends in de gezondheidszorg en informatiedienstverlening en reageert daarop
- Evalueert bibliotheekbronnen en -dienstverlening en toont de impact en waarde daarvan
- Leidt, begeleidt en/of werkt samen in teams
- Kan anderen overtuigen en heeft onderhandelingsvaardigheden
- Ontwikkelt en implementeert strategieën om de dienstverlening zodanig in te zetten dat deze de organisatiedoelen ondersteunen
- Doet aan marketing en promotie, belangenbehartiging en heeft kennis van communicatieprincipes en maakt daarbij gebruik van traditionele en sociale media
- Maakt begrotingen en heeft financieel inzicht
- Heeft projectmanagementvaardigheden
- Heeft kennis en begrip van de toepassing van leiderschaps- en managementprincipes

Domein 9: Professionaliteit

- Blijft op de hoogte van professionele ontwikkelingen, blijft leren en is toegewijd aan professionele groei en ontwikkeling, evenals de registratie daarvan
- Heeft innovatiegerichtheid en bereidheid om nieuwe dingen te ontdekken
- Werkt samen met andere professionals om de gezondheidszorg en de toegang tot gezondheids(zorg)informatie te verbeteren
- Wisselt kennis uit met (bio)medisch informatiespecialisten in binnen- en buitenland
- Heeft probleemoplossend vermogen en is initiatiefrijk
- Is toegewijd aan diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusiviteit

Hoe nu verder?

De Werkgroep Professionele Ontwikkeling (WPO, voorheen CBN) van de BMI zal aan de hand van het competentieprofiel haar aanbod aan trainingen onder de loep nemen en verder ontwikkelen.

Door veranderingen in de werkomgeving van de (bio)medisch informatiespecialist, zal ook het vakgebied en de competenties die daarbij horen de komende jaren veranderen. Dit competentieprofiel zal daardoor over een aantal jaar herzien moeten worden.

Buitenlandse competentieprofielen

Ritchie, A. (2019). *ALIA HLA Competencies*. Retrieved from <https://read.alia.org.au/file/1202/download?token=AdRAmVN4>

ALA's Core Competences of Librarianship (2023). Retrieved from https://www.ala.org/sites/default/files/educationcareers/content/2022%20ALA%20Core%20Competences%20of%20Librarianship_FINAL.pdf

Medical Library Association Competencies for Lifelong Learning and Professional Success. (2017). Retrieved from <https://www.mlanet.org/d/do/7992>